

LKCA Panel over beleving en gevolgen coronacrisis

Tangram Advies & Onderzoek

Willem van Leerdam

3 augustus 2020

Bestemd voor:

LKCA

Inhoudsopgave

1.1	Negatieve effecten overheersen	1
1.2	Minder klanten bereikt en persoonlijke financiële schade.....	3
1.3	Behoefte aan herkenbare belangenbehartiging	4
1.4	Crisis knaagt aan motivatie	5
1.5	Grote ontevredenheid over houding overheid t.o.v. cultuursector	6
1.6	Kansen voor leerlingen slinken, wel nieuwe kansen door nieuwe aanpak	7
Bijlage 1:	Gouden tips	10

1. Inleiding

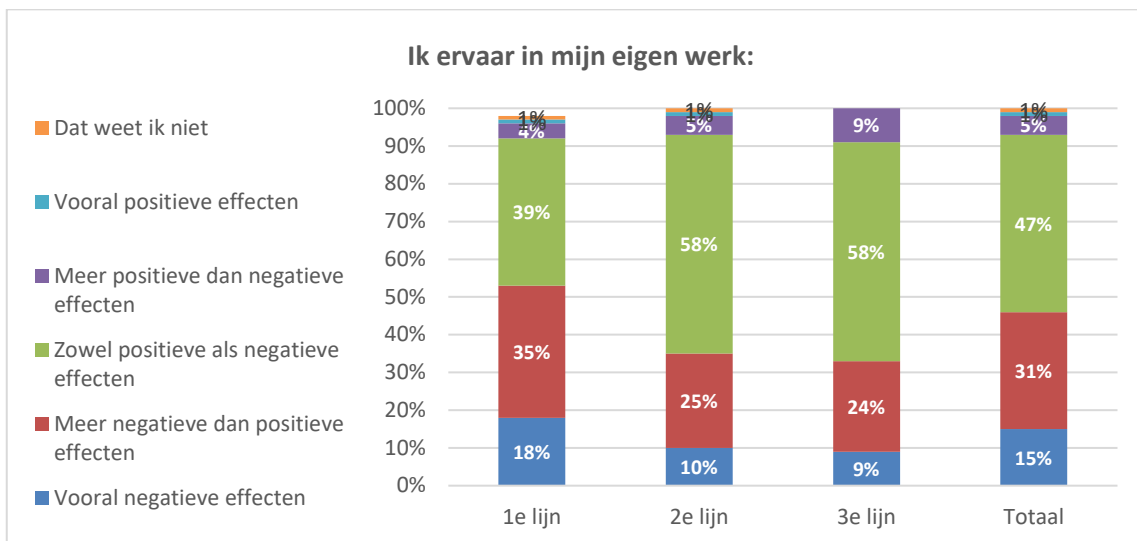
In dit LKCA Panelonderzoek gaat het over de beleving en de gevolgen van de coronacrisis. Aan dit onderzoek hebben 529 professionals die zich bezighouden met cultuureducatie en participatie deelgenomen. Het merendeel (56%) van de respondenten is professional in de 1^e lijn, 35% in de 2^e lijn en 9% in de 3^e lijn.

In deze rapportage worden de resultaten uitgesplitst naar hiervoor genoemde categorieën omdat de beleving van de coronacrisis vanuit het perspectief van een docent anders is dan vanuit het perspectief van een ondersteuner of beleidsmaker.

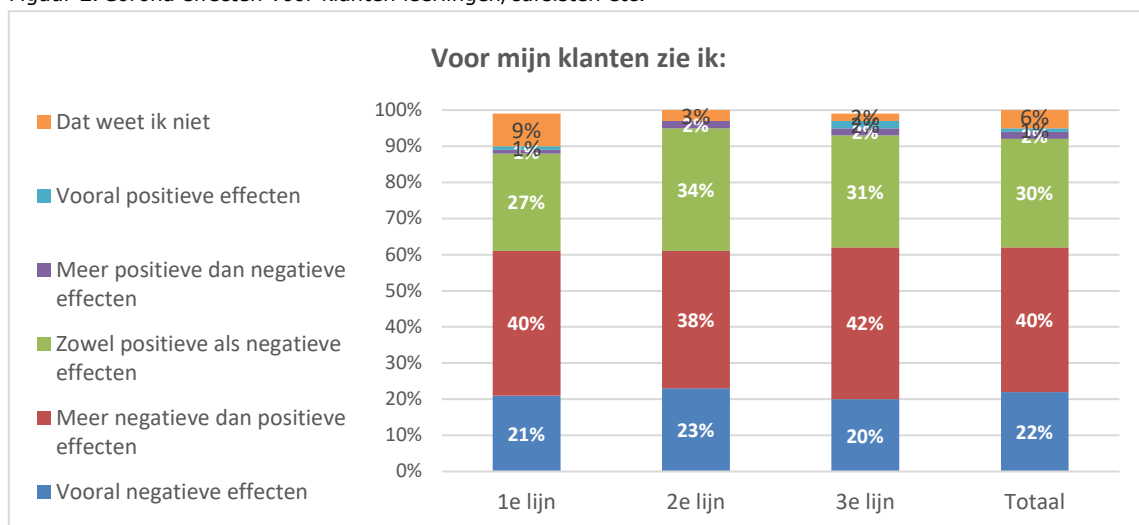
1.1 Negatieve effecten overheersen

We hebben de panelleden gevraagd aan te geven welke effecten zij ervaren in het eigen werk, bij hun leerlingen/klanten en wat zijn van collega's horen. Overall ervaart 46% overwegend negatieve effecten. Figuur 1 laat zien dat er wel flinke verschillen zijn tussen de drie groepen. In de 2^e en 3^e lijn ervaart men relatief vaker ook positieve effecten. In figuur 2 is te zien dat 62% het panel als geheel overwegend negatieve effecten ziet voor de klanten en dat er nagenoeg geen verschil is tussen de drie groepen. Figuur 3 laat zien dat de panelleden van collega's ook met name negatieve effecten horen. Al met al lijkt het erop dat de panelleden de effecten voor andere ernstiger ervaren dan de effecten voor hun eigen werk.

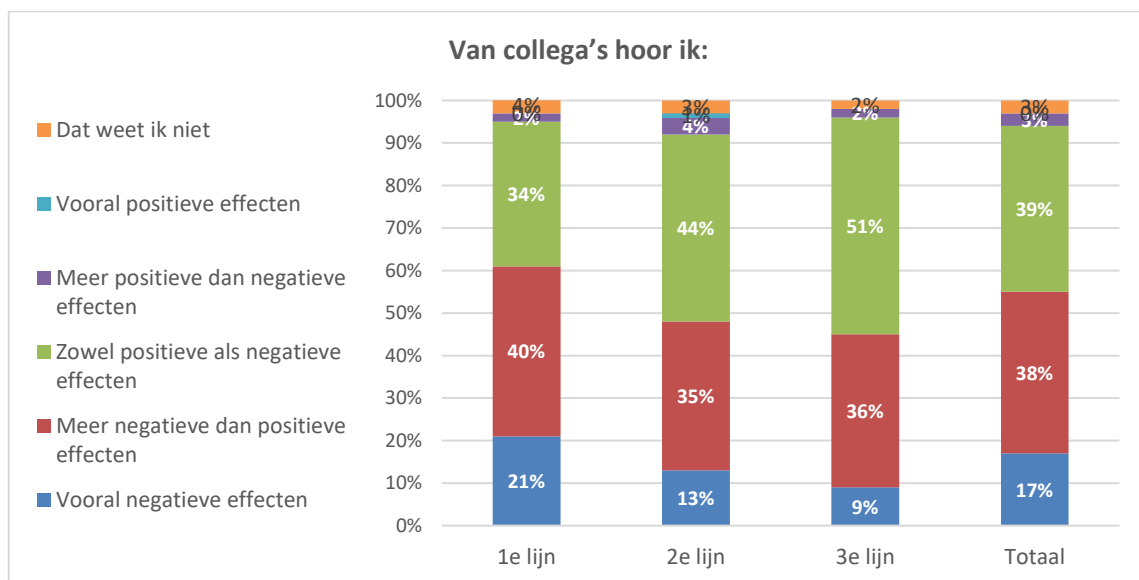
Figuur 1. Corona effecten in eigenwerk

Figuur 2. Corona effecten voor klanten leerlingen/cursisten etc.

Figuur 3. Ervaringen van collega's

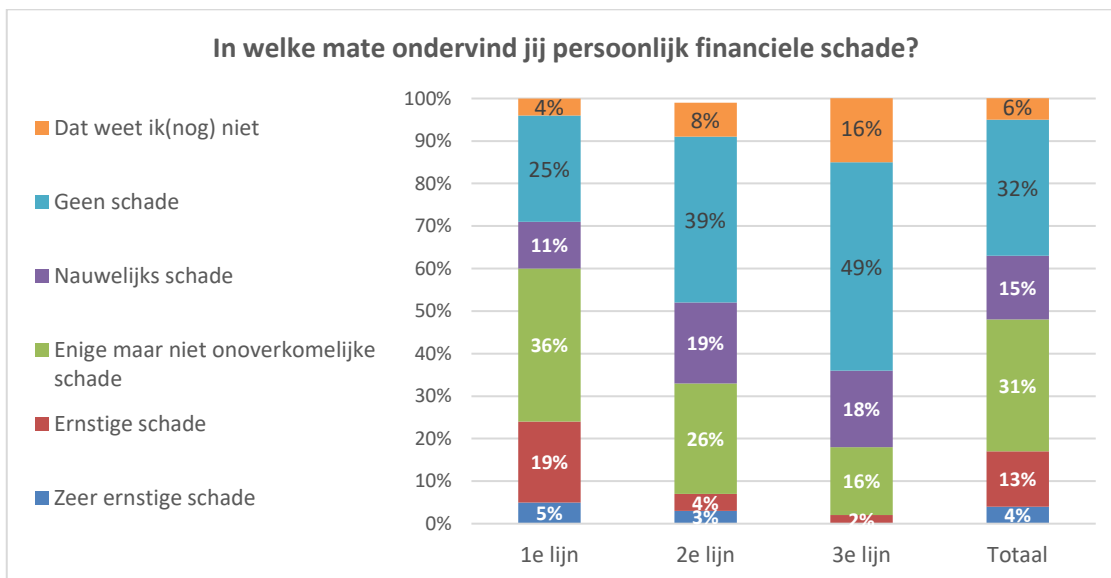

1.2 Minder klanten bereikt en persoonlijke financiële schade

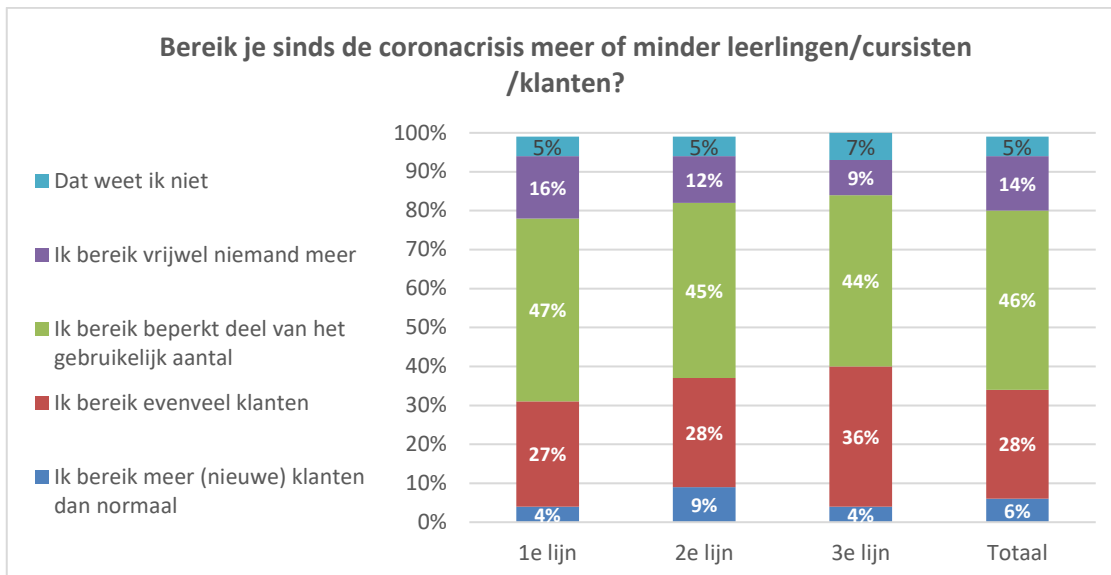
De panelleden die in de eerste lijn werken ondervinden het meest financiële schade als gevolg van de coronacrisis. Bijna een kwart van heeft ernstige tot zeer ernstige financiële schade. In de 2^e en 3^e lijn is dat aanzienlijk minder.

Overall geeft 60% aan minder of zelfs geen klanten meer te bereiken. De verschillen tussen de drie groepen zijn relatief klein al lijkt de 3^e lijn relatief het beste in staat om klanten te bereiken

Figuur 4. Financiële schade

Figuur 5. Veel minder klantenbereik

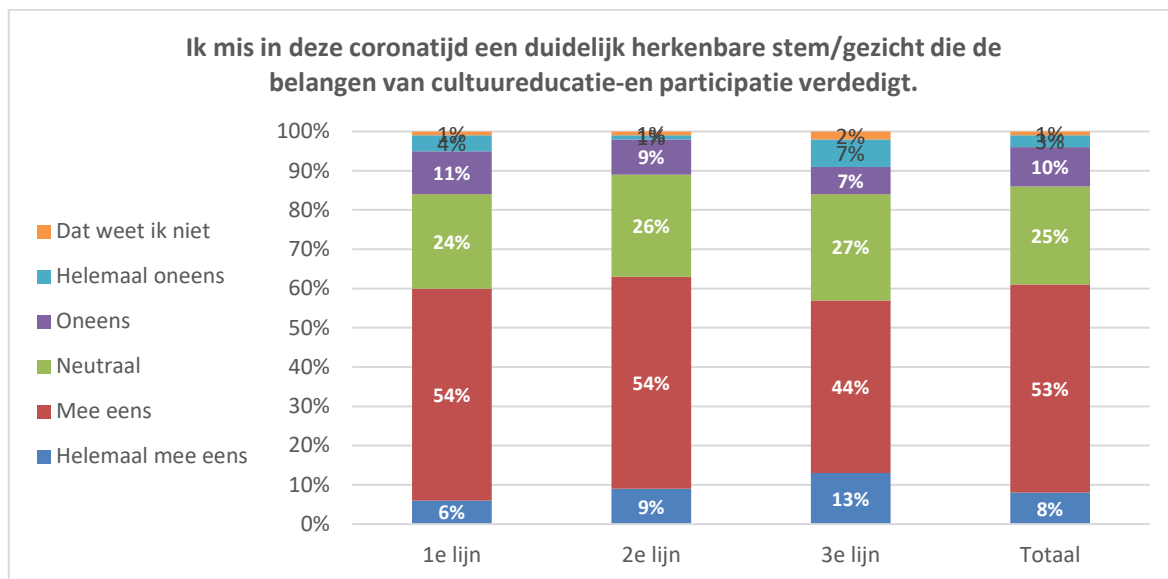

1.3 Behoeftte aan herkenbare belangenbehartiging

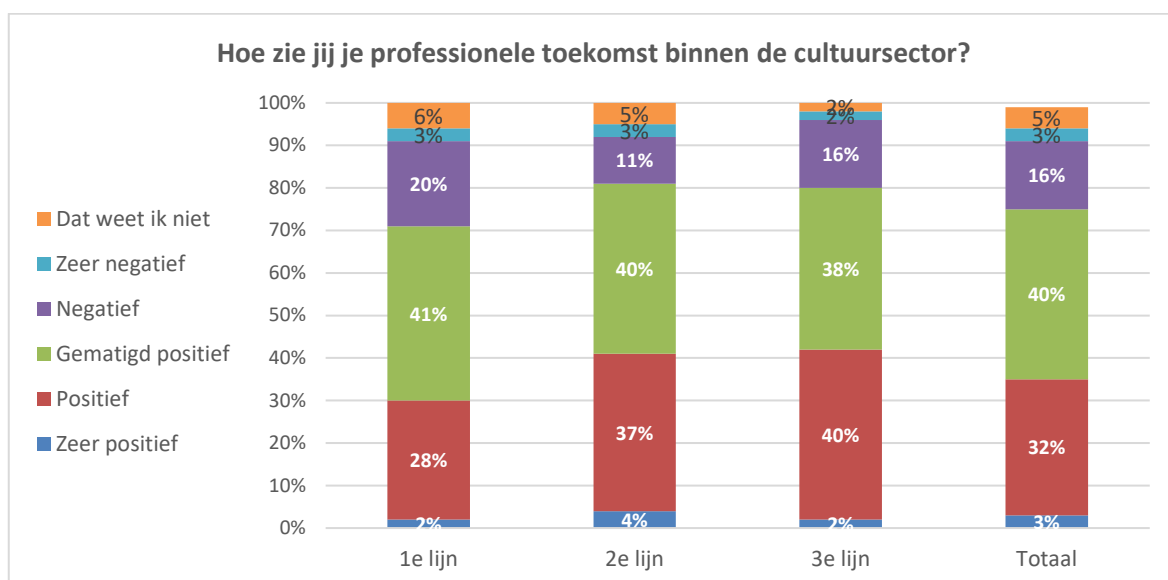
Een ruime meerderheid (61%) van het panel geeft aan een duidelijk gezicht of stem te missen die de belangen van cultuureducatie- en participatie verdedigt.

Ondanks de crisis ziet een ruime meerderheid de eigen professionele toekomst binnen de cultuursector (gematigd) positief tegemoet. De 2^e en 3^e lijn zijn relatief het meest positief hierover. (zie figuur 7)

Figuur 6. Behoeftte belangenbehartiging

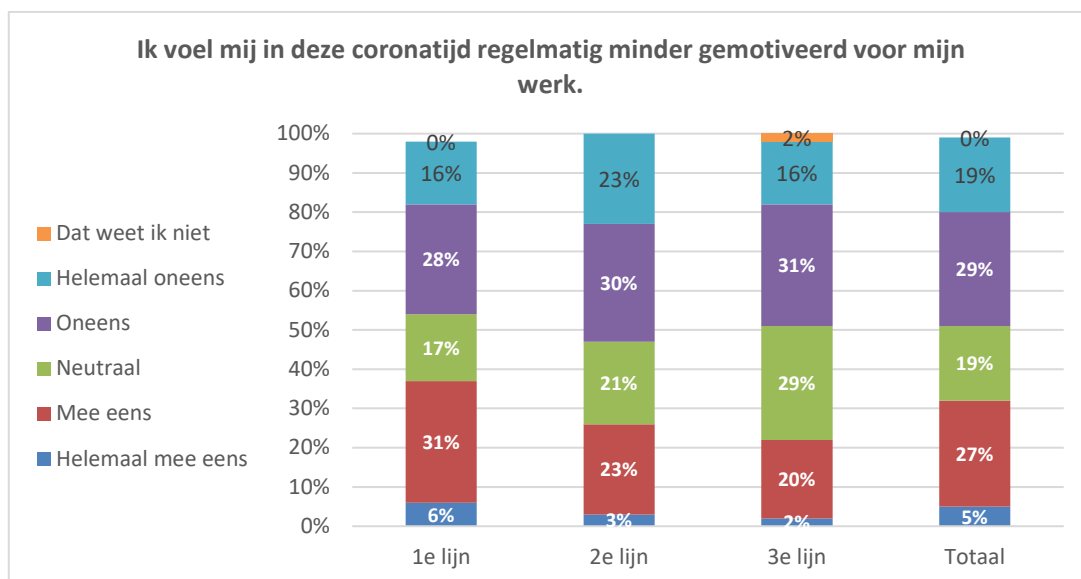
Figuur 7. Toekomstperspectief

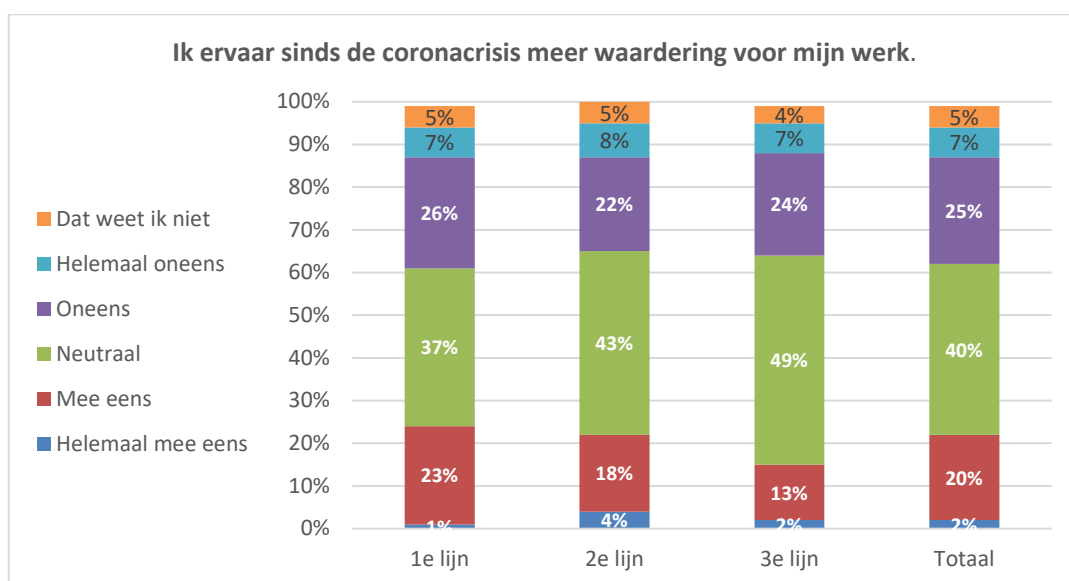
1.4 Crisis knaagt aan motivatie

De crisis heeft voor ruim een derde (37%) van de panelleden in de 1^e lijn tot gevolg dat men zich minder gemotiveerd voelt voor het werk. In de 2^e en 3^e lijn lijkt dit minder het geval. Opmerkelijk is dat de panel leden in de 1^e lijn relatief het meest aangeeft in de crisistijd meer waardering te ervaren.

Figuur 8. Effect op motivatie

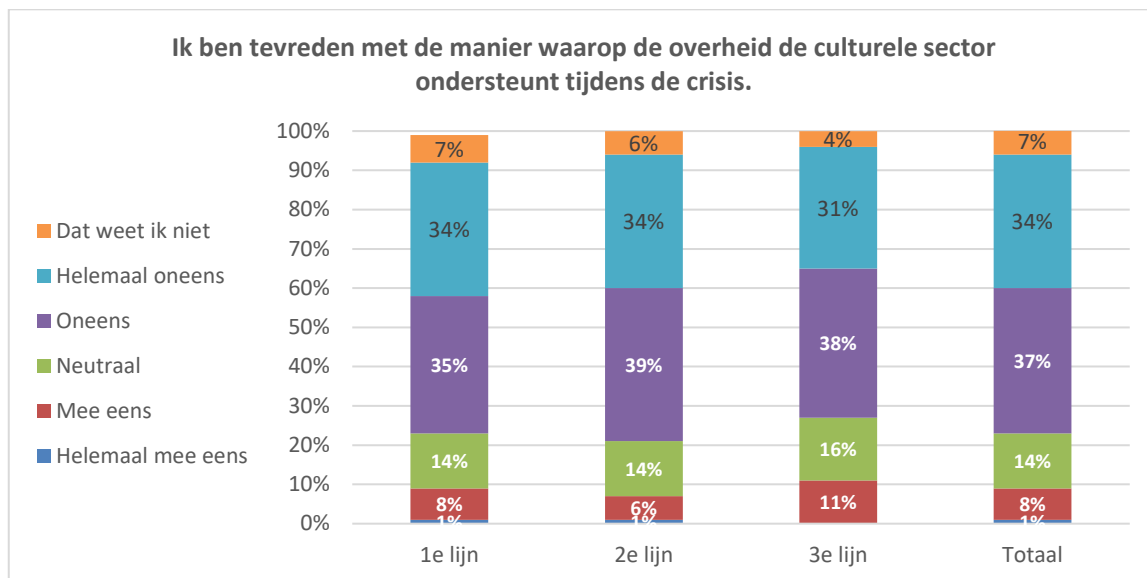
Figuur 9. Waardering voor werk

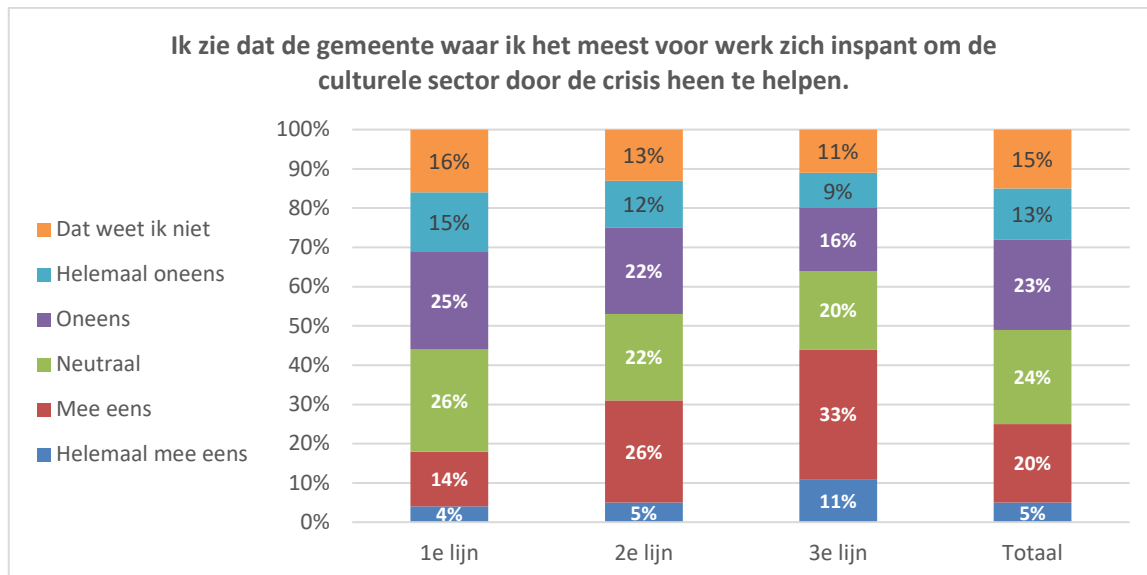
1.5 Grote ontevredenheid over houding overheid t.o.v. cultuursector

De manier waarop de overheid de culture sector ondersteunt kan niet op bijzonder veel bijval van de panelleden rekenen. Ruim 70% van het panel is niet tevreden over de overheid op dit punt. Over de lokale overheden is men wat positiever. Een kwart van alle panelleden ziet dat hun gemeente zich in spant om de sector door de crisis heen te helpen. Binnen de groep 3^e lijn (die hebben er blijkbaar het meest zicht op) is 44% positief over de inspanning van de gemeente.

Figuur 10. Tevredenheid over ondersteuning door overheid

Figuur 11. Tevredenheid over ondersteuning door gemeenten

1.6 Kansen voor leerlingen slinken, wel nieuwe kansen door nieuwe aanpak

Ruim een derde deel (35%) van het panel ziet duidelijk dat de crisis de tweedeling in de samenleving vergroot.

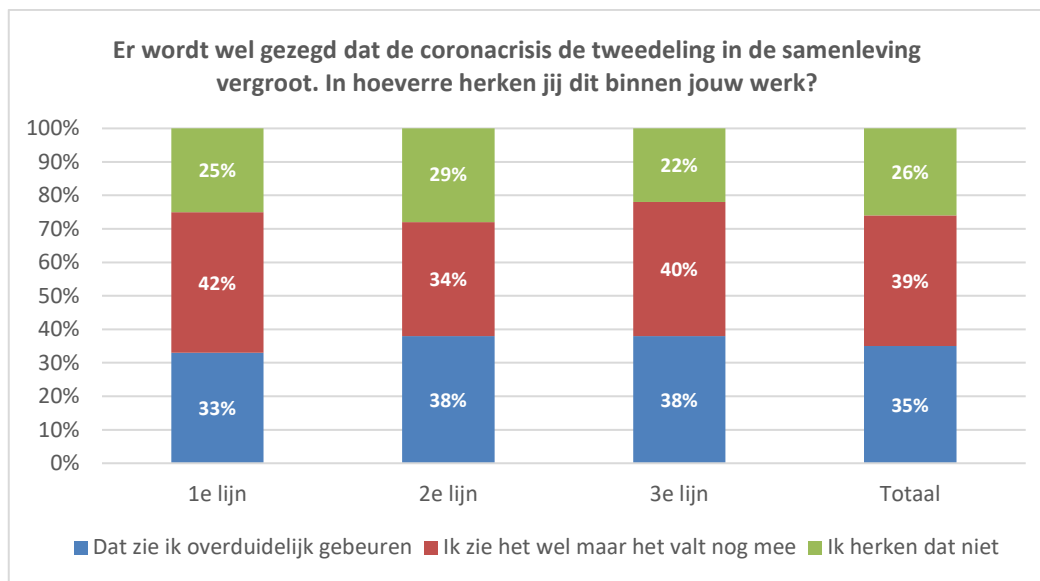
Meer dan de helft (55%) van de panelleden ziet dat er door de crisis nog meer leerlingen buiten de boot vallen dan normaal al het geval is.

De crisis brengt mee dat er op nieuwe manieren gewerkt moet worden. De kennismaking met het online werken wordt door een ruime meerderheid (76%) van de panelleden als positief ervaren.

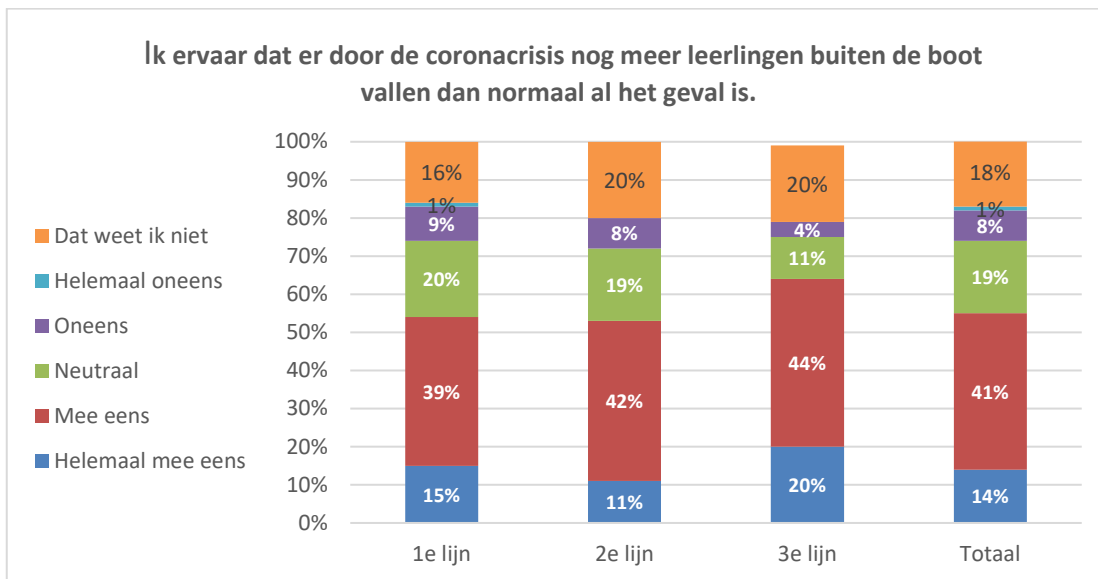
Meer dan de helft (61%) van de panelleden is door de crisis ook anders naar het eigen werk gaan kijken.

Het panel verwacht dat de crisis gevolgen zal hebben voor de aandacht voor cultuureducatie. Een klein deel (16%) is zeer optimistisch en acht het plausibel dat er meer aandacht voor cultuureducatie komt. Daarnaast is er een groep (41%) die van mening is dat cultuureducatie op de achtergrond zal geraken en er is een ongeveer even grote groep (43%) die denkt dat cultuureducatie weer op hetzelfde niveau komt. (zie figuur 16)

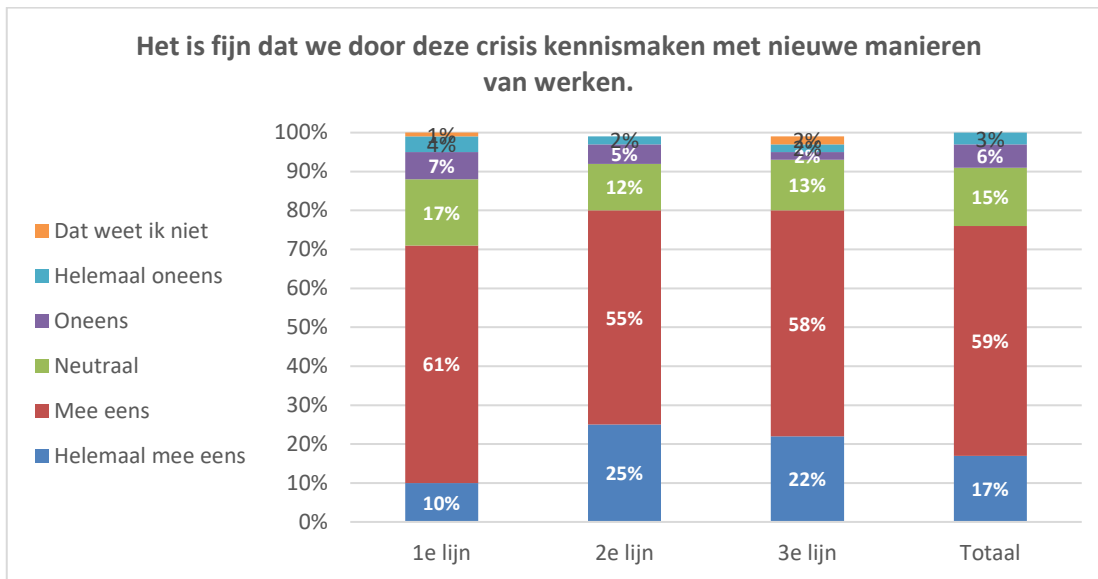
Figuur 12. Tweedeling in de samenleving

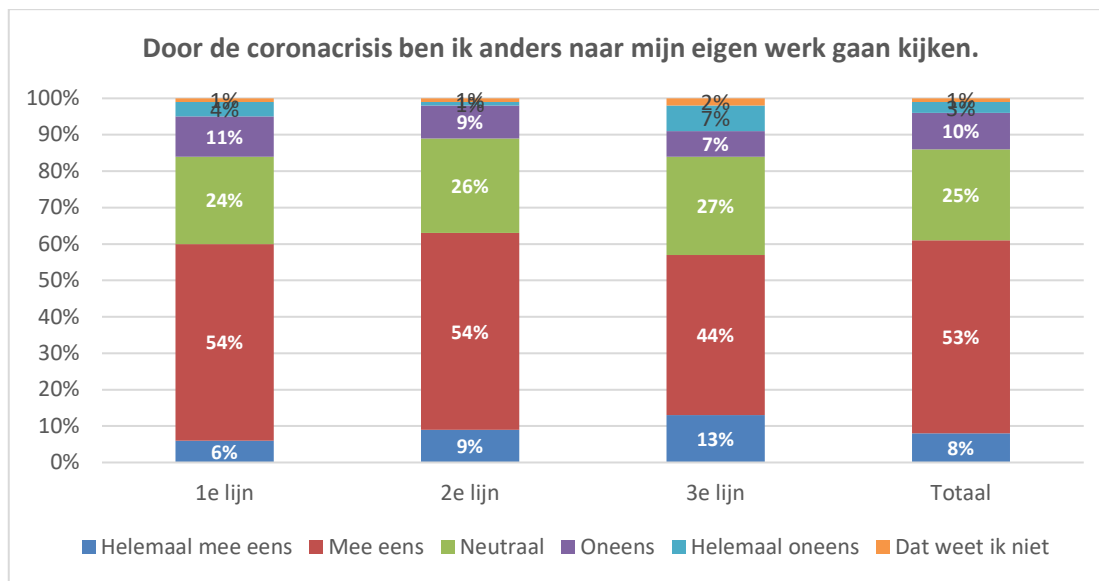
Figuur 13. Effect op leerlingen

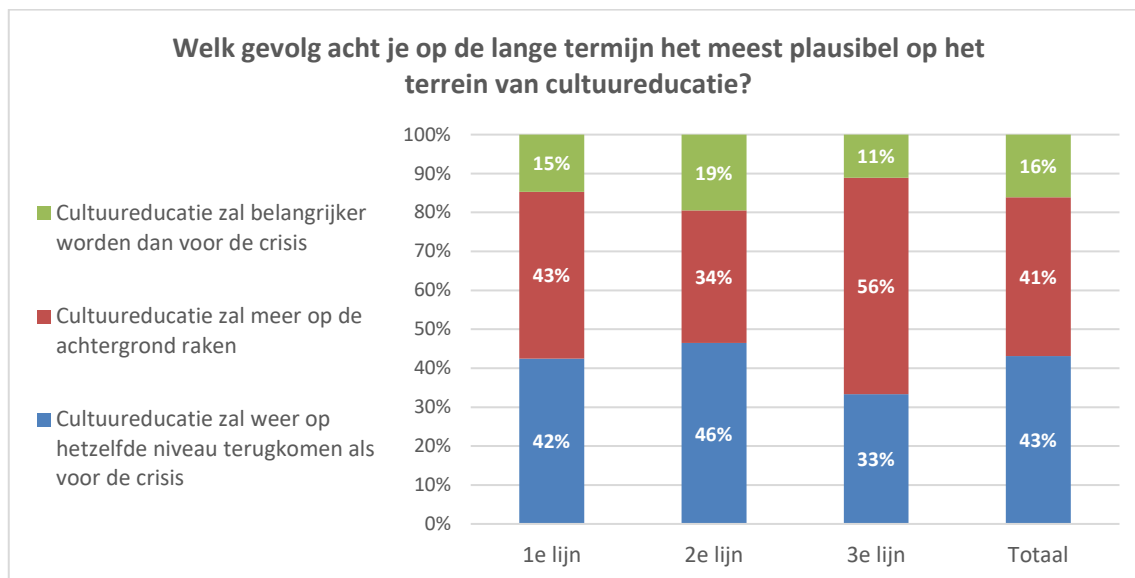
Figuur 14. Nieuwe manieren van werken

Figuur 15. Nieuwe manieren van werken

Figuur 16. Gevolgen voor cultuureducatie

Bijlage 1: Gouden tips

1. Zwelg niet in zelfmedelijden maar ga op zoek naar nieuwe kansen
2. zullen wij eens echt in opstand komen....? Dat zou toch mooi zijn...als het vanuit de kunst op zou komen...en doorgegeven werd.
3. Zorg voor gebruiksgemak bij de gebruiker.
4. Zorg dat je vindbaar bent op internet en dat je website écht aanspreekt!
5. Zorg dat je een manier vind om een vast inkomen te vinden, waardoor je vanuit daar vrijheid krijgt om te kunnen doen wat je wilt.
6. Zorg dat de successen en geslaagde effecten van het cultuuronderwijs aandacht blijven krijgen.
7. Zoek zelf de nieuwe mogelijkheden, wacht niet. Zeker niet op overheden, overigens met alle goeie bedoelingen ?
8. Zoek verbinding en werk samen met collega's, wissel ervaringen en kennis uit met elkaar. Zorg daarnaast op hoog niveau dat de culturele sector samen als 1 gesprekspartner met het kabinet praat ipv allemaal aparte partijen. Zorg dat je alle economische cijfers (ook juist de economische waarde van de culturele sector) paraat hebt waardoor de enorme financiële waarde bekend wordt voor Nederland, daarmee wordt het beeld duidelijker dat we niet alleen geld kosten maar juist ook heel veel inkomsten genereren voor de bv Nederland.
9. Zoek naar kansen, ga niet uit van het negatieve maar buig actualiteit om in je voordeel.
10. Zoek naar een goede balans tussen digitaal en analoog/fysiek, ook na de coronacrisis. Er is zeker ook winst te behalen uit deze tijd. Kijk wat waardevol is om vast te houden.
11. Zoek naar cross-overs, kijk breder. Ook in je eigen interesses. Hoe kun je jezelf versterken? Zet meerdere talenten in, combineer.
12. Zoek mekaar op. Inspireer elkaar met gedachten-experimenten. School elkaar bij.
13. Zoek elkaar op! Bundel je krachten en probeer out of the box te denken.
14. Zoek de verbinding op met elkaar, bedenk samen initiatieven, ga vooral niet achterover leunen en wachten op financiële ondersteuning.
15. Zoek binnen alle beperkingen naar mogelijkheden en maak daar creatief gebruik van om nieuwe vormen van kunst- en cultuureducatie te ontwikkelen en de kwaliteit zo hoog mogelijk te houden. Focus op, of onderzoek het "waarom" van je werk, bouw vandaaruit aan dat wat je doet/ maakt en zoek naar nieuwe manieren om dat vorm te geven en in de wereld te zetten.
16. Zoek (online) contact met elkaar: juist nu van elkaar leren, elkaar vooruithelpen met kleine, praktische tips. Niet allemaal zelf het wiel uit gaan vinden.
17. Zet je zzp museumdocenten in als gastheer/vrouw of beveiliging
18. Zelf veel aan kunst doen, online musea bezoeken en veel wandelen!
19. Wees niet bang om gratis tips en content te delen. Zaai nu, zodat je later kunt oogsten. Dit is een perfecte periode voor mensen om kennis met je te maken.

20. Wees creatief! Onderneem en ga aan de slag! Ga niet zitten afwachten tot alles weer 'normaal' wordt. Ga netwerken (is wel lastig nu), praat met mensen en zoek een weg.
21. Wees creatief en denk niet aan de beren op de weg.
22. we zijn niet voor niets de creatieve sector: laten we vooral creatief blijven omgaan de kansen die er zijn binnen alle beperkingen volledig benutten! interactie kan ook via zoommeetings: het lkca netwerkcongres was daar een heel goed voorbeeld van. ik zou graag nog veel meer over de mogelijkheden van zoom willen weten om het vaker in te kunnen zetten. (hoewel ik wel uit deelnemersvelden proef dat het teveel als "noodoplossing" wordt gezien ipv als goed bruikbaar alternatief)
23. We hebben wel vaak kennis over ons vak, over cultuureducatie, maar niet over procesbeheersing, problemen oplossen, samenwerking zoeken met vakgenoten. We merken dat we niet verder kunnen met 'dat doen we altijd zo'. Veel docenten zijn ZZPer. Echt een nieuwe wereld, zeker nu de wereld ook nog eens ingrijpend veranderd.
24. Wat voor mijn beeldend vak goed werkt, is het maken van online te delen PowerPoints. Deze documenten vormen een soort online werkboek voor leerlingen waarin zij hun werk kunnen plaatsen. De bestanden bevatten informatie, opdrachten, tips en evt. video's ter ondersteuning van de opdracht. Feedback kan tussendoor gegeven worden (als opmerking of bijvoorbeeld als notitie) en leerlingen kunnen dat direct zien per onderdeel.
25. W.b. jonge collega's: ga je horizon verbreden en studeren om ook eventueel in een andere sector werk te vinden.
26. vrijwilligers ruimte geven
27. vorige 4 zijn onzin als je docent bent in loondienst
28. Vooral voor culturele aanbieders/verenigingen: waardeer je sponsoren juist nu. Vraag ze niet om financiële ondersteuning, maar toon je waardering voor hen. Ook zij hebben het nu veelal lastig. Maak reclame voor hun product/dienst. Stimuleer je leden/bezoekers om lokaal bij je sponsor af te nemen. Toon de meerwaarde voor bedrijven om jouw club te steunen, geef terug. Toon jouw maatschappelijke relevantie. Dit komt bij je terug.
29. Volg je hart
30. vergeet niet te vragen wat je klanten willen in deze tijd. stel een klankbord groep in of zoek een manier om je klanten mee te laten denken.
31. Vergeet de loyaliteit van zzp'ers niet en gebruik de subsidies ook om hen actief te laten werken aan alternatieven om educatieafdelingen hen activiteiten niet op te schorten, maar succesvolle alternatieven te ontwikkelen.
32. Verbreed je blik en kijk waar kansen liggen die bij jou passen
33. Verbinding zoeken met sectoren en organisaties waar jij iets kan bijdragen vanuit jouw expertise.
34. Verbinding zoeken met allerlei instanties. Samenwerking met Welzijn, naar de mensen toe, de straat op,
35. Stralen tegen de klippen op!
36. Stop met het uithangen van de onafhankelijke individualist en verenig je. In vakbonden en in vakverenigingen.

37. Steun vooral de kleinere organisaties!
38. Stem sociaal en groen
39. Steek je netwerk-nek uit. Niet door schaamteloos social media vol te plakken maar door elkaar op te zoeken en te werken aan jouw reeds langgekoesterde wens of dat geweldige idee voor een project of nieuw initiatief. Ver buiten de geijkte paden!
40. Staar je niet blind. Slaap er rustig een paar nachten over. Doordenk wat je aan het doen was en of je daar de essentie uit kan pakken met dat je op een wat andere manier aan de slag gaat. Denk daarbij goed aan je klanten. Verder: In eerste instantie wilde ik deze vraag skippen maar ik werd gesommeerd om iets in te vullen. Dat zou ik op een iets klantvriendelijkere manier brengen: "zou je a.u.b. iets willen invullen" o.i.d.
41. Sta open voor nieuwe manieren van denken en doen. Be openminded. Durf af te stappen van oude denkpatronen. Laat je technisch ondersteunen bij de ontwikkeling van online activiteiten.
42. Schaf de BTW verplichting af van Zzp'ers die cultureel werk verrichten aan leerlingen boven de 21 jaar. Dansscholen en cursussen voor persoonlijke ontwikkeling zijn ook niet BTW plichtig. Waarom wij dan wel. Het werk wat ik doe is hetzelfde. Zorgt ook voor meer balans in een persoon. Ik gebruik alleen een kwast en verf. We zouden met dit geld ook mensen die het niet zo breed hebben binnen boord kunnen houden . 0615151326
43. SAMENWERKING! Al was het alleen maar omdat de vragen; "Hoe doe jij het?" en/of "Hoe gaat het bij jou?" dit toch wel werk als een pittertje verrijkt.
44. Samenwerking met je culturele partner uitbreiden en gebruik maken van het beschikbare cultuuraanbod en het bezoeken van cultureel erfgoed. Kijk naar wat er is niet naar wat er mist.
45. Samenwerking is altijd goed!
46. Samenwerken. Ook met partners die misschien niet meteen in je hoofd opploppen.
47. Samenwerken, collectieve bewustzijn vergroten
48. Samenwerken met partners
49. Samenwerken met andere partijen waar je tot nu toe niet aan dacht.... kunnen nieuwe mogelijkheden opleveren...
50. Richt je op wat er wél mogelijk is. Met name de creatieve oplossingen voor 1,5 meter afstand houden en manieren om je publiek nog wel te kunnen bereiken kunnen inspireren.
51. Richt je niet alleen op het herstellen van de oude situatie maar onderneem met open blik richting de toekomst. Dat betekent dat je bepaalde dingen nu misschien anders moet doen of dat je andere dingen moet gaan doen.
52. Probeer je vaste structuren los te laten, je open te stellen voor wat er speelt en waar behoefte aan is. En kijk wat jij, met jouw kennis en vaardigheden kunt toevoegen.
53. Probeer het vertrouwen op te krikken/ vast te houden en de grenzen op te rekken. Geloof in je eigen vindrijkheid en overtuig degenen met wie je moet werken.
54. Probeer dingen die buiten je eigen comfortzone liggen. Dat wat wij van onze klanten/leerlingen vragen zelf ervaren.
55. Probeer bruggen te slaan met andere sectoren.

56. Positief blijven, blijven lachen, bidden, mediteren, stralen.
57. Positief blijven en ideeën blijven ontwikkelen van klein tot groot en daar flink aandacht aan schenken. De cultuursector moet zich flink laten horen. Breed aandacht geven.
58. Pas je algemene voorwaarden aan.. Senk in collectieven en samenwerkingen
59. overzicht behouden - helder plannen - werkdruk in de gaten houden
60. Organiseer Anders, denk ik kansen. Ook het onderwijs zit in die fase, cultuur kan daar meer dan prima op aansluiten!
61. ophouden met jammeren (dat geldt natuurlijk niet voor musea en theaters- ik heb het tegen collega kunstenaars) en mooie dingen maken/bedenken!
62. Op een gemixte manier organiseren; buiten werken, digitaal werken, in kleinere groepen
63. Ontwikkel materiaal dat dicht op de realiteit zit: hiermee wordt kunst relevant.
64. Ons verenigen. Maar dat is geen origineel idee.
65. Onderzoek wat wel mogelijk is. Blijf in contact met je klanten/leerlingen / scholen. Laat jezelf en je werk zien op social media.
66. Omscholen tot leerkracht basisonderwijs. (deeltijd Pabo of zijinstroom)
67. omscholen
68. Omdenken
69. Nieuwe online lessen maken nu je er de tijd voor hebt.
70. niet zeuren en geen slachtofferrol, maar wees trots op wie/wat je bent
71. Niet de gouden tip. Maar kijk verder dan je neus lang is. Ik zie te veel mensen denken in hokjes, vreselijk!! Bekijk wat je WEL kan doen, los het op, pak het aan. En niet alleen maar vingerwijzen naar de regering of instanties.
72. Netwerken
73. neem de tijd om nieuwe plannen te maken, nieuwe mensen te leren kennen, meer samen te werken. Het enige middel om ons door de crisis te helpen is samenwerken!!!
74. Nee, wel een opmerking: jammer dat we moesten kiezen uit: met wie werk je. Vaak zijn banen een combi: lesgeven, coördineren en uitvoerend.
75. Naast alle digitale overleggen elkaar ook life blijven zien . Echt contact versnelt plannenmakerij.
76. Mondeling communiceren met opdrachtgevers en niet per mail; de winst zit dan in begrip en betere samenwerking in de toekomst
77. met meer andere dicipiles gaan samen werken.
78. Met het oog op de zomervakantie (waarin veel mensen thuis blijven misschien) en de lange periode waarin zij thuis zaten wegens Corona is het misschien geweldig om ons in te zetten de komende weken in projecten die in de wijk plaatsvinden. Wij zouden middels subsidies hiervoor betaald kunnen worden.(buurtcultuurfonds bijvoorbeeld).

79. Met de budgetten die de onderwijsbesturen in 2020 voor cultuur hebben, tijd nemen om hele goede nieuwe plannen te maken die volgend jaar uitgevoerd kunnen worden.
80. Meer positieve reclame voor cultuureducatie want in tegenstelling tot cultuurpodia zijn er binnen cultuureducatie weinig beperkingen en kan er veilig en op afstand les gegeven worden.
81. Meer aandacht voor kunsteducatie in alle gebieden van een goede kwaliteit. Dus niet verzorgd door vrijwilligers en door mensen met een gedegen opleiding of werkervaring en dit ook toetsen.
82. Maak van de crisis je eigen persoonlijke onderzoek naar onmogelijkheden en mogelijkheden.
83. maak kleinschalige projecten die in korte tijd opgezet kunnen worden en in verschillende situaties van pas kunnen komen.
84. Maak gebruik van het feit dat je door het nieuwe vergaderen afdeingsoverstijgend kan werken- in microsoft het het Teams en dat stimuleert om nieuwe teams met verschillende vaardigheden samen te stellen.
85. Maak gebruik van de tijd die je geschonken wordt om te reflecteren en blijf in verbinding met je collega's.
86. Luister naar het werkveld en wees flexibel
87. Libreoffice is een fijne programma om digitale werkbladen te maken.
88. Laten we weer eens de straat opgaan zoals bij de Schreeuw in 2011. Laat podia voor de groepen en ensembles online voorstellingen verkopen als alternatief mochten voorstellingen fysiek niet bezocht kunnen worden, bij hernieuwde lockdown in het najaar. Laat kleine theaters crowdfunding acties opzetten om hen te helpen overleven, of een landelijke goede doel televisieactie voor kleine theaters.
89. Laten we vooral als culturele sector met één mond spreken. Onze economische meerwaarde, maar ook onze culturele meerwaarde, afhankelijk van allemaal professionals die daar hun bestaan in hebben opgebouwd, moeten we als duidelijke propositie naar voren brengen. Niet omdat we dat zelf zo belangrijk vinden, maar onze impact op alle beleidsgebieden in de samenleving.
90. laten we veel beter in kaart brengen waar openlucht locaties zijn waar je kunt zingen en dat dat ook besproken is. bv. bovenste verdieping van parkeergebouw, openlucht theaters die ter beschikking gesteld worden ed. en dan niet zoals in Zonheuvel met een idioot hoge huur. die openluchttheaters zijn meestal totaal verwaarloosd. ik zou blij zijn met een lijst van beschikbare locaties.
91. Laten we niet denken in termen van loslaten, maar zoeken naar uitdagingen.
92. Laat zien wat er wél kan, in plaats van hameren op alle Corona-verboden!
93. Laat leerlingen hun eigen omgeving goed onderzoeken of betrek deze omgeving erbij.
94. laat jezelf zien en bied alternatieven aan, ook al zijn die minder...
95. Laat de angst een beetje los En concentreer je op nieuwe tijden , Al met al niet zo makkelijk maar wel goed om te oefenen .
96. Koppelen het tekort in het onderwijs die nu versterkt wordt door de corona aan kunstdocenten die thuis zitten. Ga een samenwerking voor een aantal weken aan.

97. Kom van je eiland en ga meer samenwerken met je hele netwerk om te komen tot creatieve oplossingen (ook na de corona)
98. Kijken hoe workshops e.d. toch gegeven kunnen worden met inachtneming van de protocollen van het RIVM. Leerlingen missen de uitdaging, ook de fysieke uitdaging om met iets aan de slag te gaan, of het nou dans, theater of beeldend is.
99. Juist nu is diversiteit erg belangrijk, ik zie een duidelijk verband tussen organisaties die niet divers zijn en organisaties die moeite hebben om de crisis door te komen. Dus zet in op diversiteit, maak ruimte voor nieuwe stemmen zodat je organisatie robuust wordt en tegen een stootje kan. Ik zie dit verband ook bij LKCA en de afwijzing voor de landelijke BIS.
100. Je blijven uitspreken over het belang van kunst voor de samenleving en kunstenaars en kunstbeoefenaars hiervoor een podium geven. De strijd mogen we nooit opgeven.
101. Ja probeer bij voorbeeld tuinvrouw te worden en andere werkzaamheden waar je goed in bent om je hoofd financieel boven water te houden. Wel even slikken als je hoogopgeleid bent maar je houdt je humor!
102. Investeer in onderzoek (weten waar je je beperkte kracht op kunt richten). Investeer in deskundigheidsbevordering (geef je mensen middelen om slagvaardig te kunnen werken). Investeer in je netwerk (bindt partners aan je, die je vooruit kunnen helpen).
103. Intervisie en inter-collegiale uitwisseling. Waardering en strategie vanuit de directie.
104. Innoveer! Grijp je kans als culturele instelling/ondernemer te laten zien waar de sector goed voor is. Het merendeel van de mensen in die sector heeft een creatieve opleiding gehad... gebruik die kennis!
105. in het verleden heb ik veel kunsteducatie-projecten georganiseerd, waarbij samengewerkt werd met kunstenaars vanuit diverse disciplines (beeldend, schrijvers/dichters, muziek, dans) Daar gaat een enorme drive vanuit omdat je elkaar stimuleert en samen optrekt om er een enthousiast geheel van te maken. Ook scholen en instellingen vonden dat een prachtige ervaring. Dergelijke initiatieven zie ik niet of nauwelijks meer, jammer.
106. In de Corona tijd hebben we op bovenschools niveau een creatieve challenge site ontwikkeld. Goed om die te blijven gebruiken
107. Ik zou graag zien dat de volgende minister van cultuur een toelatingstoets moet ondergaan omdat daar het begin ligt van waardering en verbetering in onze sector. Daarnaast hoop ik dat we meer elkaar kunnen ondersteunen in plaats van elkaar uit concurreren en meer zakelijk voor onszelf kunnen opkomen zodat we meer buffer kunnen opbouwen
108. Ik merkte dat ik aan cursisten vertelden van verplichte stop dat ze zelf ook met ideeën kwamen zoals opdrachten krijgen op afstand Ik gaf ze keuze gedeeltelijk geld terug of dat ik een dag Buitenschilderen Organiseert en dat ik ook voor de lunch zorg . Dat ze toen bijna allemaal voor laatste kozen
109. Ik heb behoefte aan een kennis- en trainingsplatform waar je de mogelijkheden van online/digitale optredens kunt leren. Ik ben aan de slag met 1 zangeres in de opera die online meedoet. Daar komt veel techien bij kijken en iedereen is het wiel aan het uitvinden
110. ik heb al mijn scholen gevraagd alle geplande lesprojecten te betalen en daarvoor een voucher in ruil te krijgen. Het merendeel van de scholen reageerde positief. Uiteindelijk hebben een aantal aanbieders direct nieuwe afspraken ingepland met de

- scholen voor het komende schooljaar. Geld wat scholen niet uitgegeven hebben, mocht ik reserveren voor twee grote projecten voor de scholen komend schooljaar waar nog tekort geld voor was. Durf te vragen is denk ik de gouden tip.
111. Ik ervaar collega's uit de wereld van kunst/cultuureducatie vaak als de meest gepassioneerde mensen die er bestaan. Volgens mij moeten we deze passie met elkaar vasthouden, ondanks alle tegenslagen en de weinige waardering voor het vakgebied.
 112. ik denk dat het belangrijk is om niet alleen kunst educatie te beoefenen, maar ook de resultaten te laten zien. samen met de kunstenaars/artiesten te laten zien wat het betekend. Niet in het theater waar maar een paar mensen mogen komen, maar op straat of openbare gelegenheden zoals de bibliotheek. kunst voor iedereen
 113. ideeën genoeg, maar waar haal je dat goud vandaan, van ideeën alleen kun je niet eten
 114. Houd contact met jezelf. Probeer je omgeving (het leven) niet uit het oog te verliezen als je weer aan de bak gaat. Ga niet rennen als een kip zonder kop, maar probeer te blijven relativëren en neem afstand op z'n tijd. – Wat doet er wel toe en wat niet? – De coronacrisis brengt al genoeg extra gedoe met zich mee, waardoor je sneller opbrandt als je niet goed op jezelf en je omgeving past. En juist nu is het extra belangrijk om gezond te blijven!
 115. Houd contact
 116. Houd 1,5 meter afstand.
 117. Hou vast aan je intrinsieke waarde. Durf te verdedigen wat je waardevol vindt. Ook al is het kunst. Juist als het kunst is.....
 118. Hoe moeilijk ook; kijk buiten de kaders van het veld. We zijn als sector altijd in strijd om onze waarde te bewijzen maar nemen daarbij enorme persoonlijke en financiële risico's. Corona heeft ons met onze neus op de feiten gedrukt. Zoals de sector nu is ingericht, met een enorm overaanbod en amper mogelijkheden om zo'n crisis financieel te kunnen doorstaan, geeft weer hoe ongezond onze sector is. Ik las laatst hoe erg het is dat mensen in deze sector overwegen om te stoppen. Mijn gouden tip zou zijn; hang je zelfbeeld niet totaal op aan je kunstenaarschap. Maak keuzes waarmee je op een gezonde en safe manier voor je gezin kunt zorgen. We zijn meer waard dan ons kunstenaarschap alleen.
 119. Het zou mooi zijn als concertzalen en musici zich komende tijd juist focussen op concerten/evenementen voor kinderen en jongeren. Zij hoeven zich niet aan de 1,5 meter houden, waardoor een grotere (of zelfs normale?) zaalbezetting mogelijk zou kunnen zijn (m.u.v. de volwassen begeleiders/leerkrachten) . Uiteraard is daar ook financiering nodig maar wellicht kunnen potjes die nu juist door corona niet gebruikt worden daarvoor nu worden ingezet.
 120. Het onderwijs moet worden gereset.
 121. Het is van belang om op zoek te gaan naar de noodzaak van de kunstzinnige uiting en niet in te gaan op de vraag om een 'leuk kunstje' te doen.
 122. helaas, geen gouden tip.....en de tip die ik heb heeft elke doorzetter....bovendien voor mij was de corona het gordijn wat dichtging, ik ben alles kwijt en te oud om weer iets op te starten, ik heb mn positiviteit behouden maar verder is het overleven strakstip? Blijf Hoopvo!? Blijf Hoopvol!!

123. helaas geen Gouden Tip maar wel een tip: laten we uitkijken dat we de uitvoerende kunst en cultuuruitingen van musea tot in de school niet over-protocolleren (is dat een goed woord?) en gaan 'varen' op angst voor..... Lang leve de creativiteit
124. Helaas die heb ik niet, behalve omdenken en laat je niet wegzetten als iets marginaals
125. Heb oog voor de mogelijkheden die deze beperking creëert..
126. Haha, gouden tip zou alles oplossen..... Kijk eerst in het klein naar je eigen mogelijkheden, leer van kleine bedrijven. Wees niet bang om "out of the box" te denken Misschien wel belangrijkste: verwacht niet van anderen dat ze je problemen oplossen en blijf onafhankelijk!!
127. Had ik die maar!
128. had ik die maar
129. Gezond blijven :)
130. Gewoon...blijf positief. Zoek vooral naar mogelijkheden ipv. onmogelijkheden en durf te DOEN! Bewandel het pad wat je voor ogen hebt en als dat (even) niet kan maak dan ook eens een uitstapje naar een ander paadje. Wellicht ontdek je bij jezelf nog ander kansen en mogelijkheden. Blijf je zelf ontwikkelen en handel in kansen
131. Gewoon doorgaan
132. Gelukkig kan ik overleg voeren met collega's uit dezelfde sector en ervaringen uitwisselen.
133. Geen tip maar meer een stimulans: Zoek mogelijkheden en ga niet bij de pakken neer zitten en zitten wachten tot anderen jouw probleem oplossen.
134. Geen slechte amateurs meer op de orgelbank, omdat ze goedkoper zijn dan kerkmusici. Organist moet een beroep met rechten zijn!
135. Geen gouden tip, maar in contact blijven met de doelgroepen waarmee je werkt en samen kijken naar wat er mogelijk is lijkt me nu in eerste instantie essentieel.
136. Geen gouden tip maar een tip: als instelling naar je publiek toegaan in plaats van andersom.
137. geef je zelf af en toe een cadeautje. Wees lief voor jezelf en eis niet teveel.
138. Gebruik je artistieke motivatie.
139. Gebruik de tijd die er ontstaat om aandacht te geven aan die droom, die al zolang op je lijstje staat!
140. ga zelf je uitdagingen aan, kijk niet teveel naar anderen zoals overheid. kijk vooruit, accepteer de situatie en maak plan voor meerjarige uitdaging.
141. Ga weer met elkaar om tafel als dat kan.
142. Ga op zoek naar mensen/voorbeelden die al in het begin van de coronacrisis het roer hebben omgegooid en op een andere (succesvolle) manier aan de slag zijn gegaan. DJ's die live streamen vanaf een coole locatie, de eerste film opgenomen op 1,5 meter, digitale quizen, leerkrachten die heel goed online lessen hebben gegeven.... Heel inspirerend.
143. Ga op zoek naar een vorm van "blended education" , een mix van fysiek en online biedt mogelijkheden om andere groepen en meer publiek te bereiken.

144. Ga met je studenten op pad buiten het schoolgebouw en onderneem culturele excursies.
145. Ga geen hapsnap dingen doen, maar investeer in jezelf en de kwaliteit die brengt.
146. Focussen op wat wel kan in plaats op wat niet kan
147. Flexibel zijn en alles uitproberen. Juist nu staan mensen open voor iets anders. "we gaan het nu eens op deze manier proberen"
148. experimenteer, toon lef en ga er vanuit dat je een paar keer flink de mist in gaat. Daar leer je van
149. Er zijn vaak veel organisaties met hetzelfde thema bezig. Als je een nieuw plan hebt nodig deze partijen uit en vraag wat iedereen kan betekenen zodat je het samen kunt doen.
150. Er is zoveel op het internet te vinden (lessonup bijvoorbeeld) kijk eerst naar wat er al is voor je het wiel opnieuw moet uitvinden. Dit scheelt tijd, stress en vermoeidheid.
151. Elkaar beter vinden in het gedeelde! Oftewel laat de grote broer/zus de kleinere helpen! Denk aan leerling gezelschap, als ook instellingen versus zzpers
152. Een vaste kabel naar je modem voor een betere online verbinding. Dat werkt beter dan Wifi. Een extra webcam die op je handen gericht is waar je via Zoom naartoe kunt schakelen.
153. DOEN! Zelf projecten opzetten/starten en je niet laten weerhouden. Vloeibaar opstellen.
154. doe voor jezelf een reset.: wat is onze kernwaarde en hoe zorg ik dat ik die blijf uitdragen
155. Doe het niet alleen. Sta open voor andere invalshoeken
156. Doe alleen dingen die voor je leerlingen echt iets bijdragen en hun inspireren, niet opdrachten omdat het moet.
157. Digitaal kan niet gratis zijn. Waarom werkt netflix maar kunnen culturele instellingen niet samen zo'n abonnement opzetten?
158. denken in mogelijkheden
159. Denk vooral aan nieuwe mogelijkheden en oplossingen. Gebruik dit als een opstap naar iets nieuws.
160. Denk out of the box. Schroom niet om aanvragen te doen voor alle mogelijke subsidies en ondersteuning. Dan weet je zeker dat je alles hebt gedaan dat binnen je macht ligt. Houd contact met je klanten!
161. Denk niet in onmogelijkheden maar in mogelijkheden, met een beetje creativiteit kan alles op 1,5 meter organiseren.
162. Denk in mogelijkheden ipv in beperkingen
163. De gouden tip bestaat niet. Goed opletten op jezelf en anderen in je omgeving
164. De antwoorden op de vorige vragen pasten niet helemaal. Dit komt omdat ik zowel als lerarenopleider werk en als cultuuradviseur voor scholen. Laat kunstvakdocenten en kunstenaars niet in de steek en help hen om in de scholen te werken en ateliers te bouwen oftewel geef ze een plek.
165. dat je er als team samen voor staat. Dat helpt echt en een directeur die je goed op de hoogte houdt en ook haar onzekerheden durft te tonen. Dat we het allemaal ook

- even niet weten. Goed leiderschap is ook heel belangrijk in dit soort tijden. Maar ook samen met de schouders eronder en nieuwe ideeën bedenken die corona proof zijn.
166. Creëer iets wat niet alleen digitaal is. Maar maak combinatie tussen bv. een schoenendoos met inhoud voor elke leerling en digitale lessen.
 167. Creatief met budgetten zijn. Ga het gesprek aan met de gemeente en probeer de bestuurders en beleidsmakers ervan te overtuigen dat het wezenlijk is om creatief te zijn met datgene wat er is. Vraag ze om het vertrouwen in je professionaliteit.
 168. contact houden met je opdrachtgevers en even heel zuinig aan doen. Ontwikkelen op een ander gebied
 169. CiST Tilburg adviseerde afnemers (scholen) om voor de gecancelde educatie-opdrachten 25 % aan de opdrachtnemers uit betalen, vanwege getroffen voorbereidingen en gereserveerde tijd. Ik vond dat een sympathieke gedachte; één van de scholen waarmee ik afspraken had heeft dat ook daadwerkelijk gedaan.
 170. Bundel ideeën, werk samen, neem initiatieven! Niet wachten maar doen!!! Wees speels en daag jezelf uit.
 171. Brug naar welzijn, want veel gezinnen zaten binnen. Kinderen blijven in de zomer in Nederland. Vluchtelingen komen tekort. Veel te doen!
 172. BO school raadde aan om de directie en CvB aan te schrijven met je competententies en wat je kunt aanbieden. Daar scholen vaak niet weten wat ze willen en daar vaak geen tijd Voor nemen, weet ik niet of dit een goed idee is. Mochten mensen lesplannen kant en klaar hebben kan dit wel een optie zijn.
 173. Blijven verbinden en alle opties (digitaal en live) inzetten om dat te vesterken
 174. Blijven ontwikkelen en niet in de slachtofferrol gaan zitten
 175. blijven hameren op het economische belang van de culturele sector: vandaag EN morgen! Economie is uiteindelijk het enige argument waar de regering gevoelig voor is.
 176. blijf zoeken naar manieren om hier uit te komen
 177. Blijf zichtbaar. Grijp alles aan om jezelf op een betekenisvolle manier te laten zien.
 178. Blijf verbinden - fysiek en vooral ook digitaal in deze tijd - en zoek naar kansen.
 179. Blijf schrijven, ontwikkelen. Pas je aan. Als het voorbij is heb je een extra set vaardigheden.
 180. Blijf positief!
 181. Blijf positief over de toekomst. We leven in een 'gezonde' economie en zijn door samenwerking in staat dit virus te overwinnen.
 182. Blijf positief en verwacht van online en de 1,5 m afstand lessen, niet hetzelfde als in een normale situatie.
 183. Blijf positief en laat je voeden door anderen om tot goede ideeën te komen
 184. blijf positief en kijk naar mogelijkheden buiten je eigen vakgebied. Dit kan zeer inspirerend werken.
 185. Blijf plannen maken passend bij de mogelijkheden en blijf zichtbaar
 186. Blijf openstaan voor nieuwe techniek en werk vooral samen. Wees brutaal, bel mensen op en bundel je krachten
 187. Blijf open staan voor alles om je heen

188. Blijf ondanks dit incident werken aan je eigen ontwikkeling en kwaliteit. In de cultuur sector hebben we vaker te maken met pieken en dalen. Blijf vasthouden aan je eigen inhoudelijke visie, ontwikkel je eigen culturele vermogen, volg de markt op gebied van cultuureducatie en last but not least zoek in dit alles de balans bij je zelf zowel inhoudelijk als zakelijk.
189. Blijf niet hangen in frustratie en blijf optimistisch. Sla de handen in elkaar met anderen om nu met initieven te komen die wel mogelijk zijn.
190. Blijf met je vak bezig, dat motiveert ook al is de beloning even niet hoog genoeg.
191. Blijf kennis delen en elkaar helpen waar mogelijk.
192. Blijf je vak uitoefenen met de middelen die voor handen zijn. Muziek is communiceren, dus door met wat wel kan en nooit bij de pakken neer zitten. Doe wandelconcerten, maak fimpjes, maak een you tube - kanaal aan.
193. Blijf in gesprek en werk samen met partners. Zoek het in de eenvoud.
194. Blijf in contact met (potentiële) opdrachtgevers. Bel je vaste klanten en blijf creatief en leren.
195. blijf geloven in je product en handel daar naar!
196. Blijf enthousiast, dan zal je omgeving hierin meegaan.!!
197. Blijf altijd zoeken naar innovatie en nieuwe manieren van werken.
198. Blijf alert Blijf elkaar aanspreken Koppel mooie initiatieven tot één geheel
199. blijf aan de slag, ook al doe je het 'voor geen inkomen', dan blijf je in beeld
200. Blijf (laagdempelige) Art based oplossingen bedenken en aandragen. ECHT Contact overtreft alles
201. bij het maken van een video waar een leerling of student speelt of zingt mag er fouten zijn, het hoeft niet perfect! Dat haalt de druk eraf.
202. Betrek zoveel mogelijk mensen uit de samenleving bij wat je doet. Vraag ze om hulp, laat ze meewerken.
203. Benut alle mogelijkheden die er zijn als het gaat om financiële en andere ondersteuning. Daarmee help je zichtbaar te maken hoe zwaar de culturele sector getroffen is. Wees dus niet bescheiden, kom op voor je belangen. Laten we met z'n allen zorgen dat er een basisinkomen komt, zodat we niet onze hand op hoeven te houden.
204. Ben voorbereid. Zorg dat het je niet meer overvalt. Zoek de juiste lessen uit die je digitaal kunt (aan)sturen. regel contacten met musea / filmhuizen / zang-muziekverenigingen enz. die in tijden van nood iets te bieden hebben. Zorg dat het gevarieerd en spannend blijft op alle niveaus en voor zowel regulier als speciaal onderwijs.
205. Bekijk je voorraad, koop minder en probeer met bestaand materiaal daar eerst iets mee te ontwikkelen.
206. Als je vak uitdaging geeft dan gewoon doorzetten en proberen het beste er van te maken.
207. Als het niet rechtsom kan, dan maar linksom :) Sta open voor nieuwe ideeën !
208. aandacht

1. (On)mogelijke alternatieven uitproberen, ook al sta je er vooraf niet achter. 2. Informeren bij collegae hoe zij de problemen oplossen (of niet).
209. helaas was het maar waar dat ik de gouden tip had